

TIEDONANTOJA 147 • 1989

**AJANKOHTAISTA MAATALOUS-
EKONOMIAA**

**MAATALOUS VAIKEISSA OLO-
SUHTEISSA**

**MAATALOUDEN TALOUDELLINEN TUTKIMUSLAITOS
AGRICULTURAL ECONOMICS RESEARCH INSTITUTE, FINLAND**

RESEARCH REPORTS 147 • 1989

TIEDONANTOJA 147, 1989

AJANKOHTAISTA MAATALOUSEKONOMIAA

MAATALOUS VAIKEISSA OLOSUHTEISSA

MAATALOUDEN TALOUDELLINEN TUTKIMUSLAITOS
AGRICULTURAL ECONOMICS RESEARCH INSTITUTE, FINLAND
RESEARCH REPORTS 147, 1989

ISBN 951-9202-72-2

ISSN 0355-0877

Valtion painatuskeskus
Kampin VALTIMO
Helsinki 1989

SISÄLLYSLUETTELO

Matias Torvela	Tervetuloa Suomen, Puolan ja Unkarin maatalousekonomian seminaariin Saariselälle	5
Kimmo Korpi	Maatalouden ja maaseutuelinkeinojen mahdollisuudet Lapissa	9
Jouko Sirén	Valtion rooli ja maatalouspolitiikka Pohjois-Suomen maataloudessa	21
Veikko Huttu-Hiltunen	Suomen porotalous	29
Matias Torvela	Viljelijöiden toimeentulonäkymistä Pohjanmaalla	35

**CURRENT ISSUE IN AGRICULTURAL ECONOMICS:
AGRICULTURE IN DIFFICULT CIRCUMSTANCES**

Abstract. In this publication Finnish agriculture in difficult circumstances has been examined mainly on the basis of the papers presented in the Finnish-Polish-Hungarian seminar on agricultural economics. The papers that are published here deal with the conditions for agriculture in Lapland, agricultural policy and state support measures in Northern Finland, reindeer husbandry in Lapland and farmers' livelihood prospects since the 1987 crop failure especially in Ostrobothnia. Later on the papers will also be published in English together with the papers presented in the seminar by participants from Poland and Hungary.

Index words: Agriculture, less-favoured areas, Lapland, rural industries, agricultural support, reindeer husbandry, crop failure

TERVETULOA SUOMEN, PUOLAN JA UNKARIN MAATALOUSEKONOMIAN SEMINAARIIN SAARISELÄLLE

Matias Torvela

Hyvät ystävät

Seminaarien taustaa

Suomen, Puolan ja Unkarin maatalousekonomian tutkimuslaitosten johtajien tavatessa toisiaan 1970-luvun puolivälissä heräsi kysymys säännöllisemmästä yhteistyöstä. Siitä huolimatta, että maatalous poikkeaa näissä maissa toisistaan hyvin monessa suhteessa, on maataloudessa ja elintarvikkeiden tuotannossa paljon yhteisiä ongelmia. Unkarissa maataloutta harjoitetaan suurissa yksiköissä. Puolassa pienten perheviljelmien ohella on myös suurtiloja. Suomen maatalous perustuu täysin tuotantoon perheviljelmillä. Maataloueden tuotantoedellytykset poikkeavat huomattavasti näissä maissa toisistaan. Unkarissa kasvukausi ja muut tuotantoedellytykset ovat niin suotuisia, että siellä intensiivinen viininviljely, hedelmien ja vihannesten viljely on yleistä. Puolassa normaaliin peltoviljelyyn perustuvan maatalouden rinnalla hedelmien, juuresten ja vihannesten viljelylle on monin paikoin hyviä edellytyksiä. Suomen maataloutta rajoittavat luonnonolosuhteet huomattavasti. Vain Etelä-Suomessa ja maan keskiosissa monipuolinen maataloustuotanto on mahdollista. Maan pohjois- ja itäosissa maatalous perustuu pääasiassa kotieläintuotantoon ja sitä palvelemaan rehuntuotantoon. Maan pohjoisimmissa osissa, Lapissa harjoitetaan myös maataloutta. Täällä kasvukausi on niin lyhyt, että tuotanto on mahdollista vain monin rajoituksin.

Tähän mennessä olemme pitäneet seitsemän yhteistä seminaaria. Tähän asti seminaarit ovat käsitelleet voittopuolisesti ns. tehokasta maataloutta, maatalousekonomisia ongelmia tilatasolla, tuotteiden jalostusta, markkinointia, ulkomaankauppaa jne. Aiheita seminaareissa on käsitelty teoreettisin perustein ja käytäntöön soveltaen. Ongelma-aiheet olemme onnistuneet siten valitsemaan, että ne ovat olleet kiinnostuksen kohteena myös edellä mainittujen laitosten ulkopuolella. Onpa tieto näistä meidän seminaareistamme levinnyt myös naapurimaittemme ekonomistien tietoisuuteen. Usein on esitetty kysymyksiä, mitä te teette siellä seminaareissa ja onko niistä ollut jotain hyötyä. Näihin kysymyksiin on ollut helppo antaa vastauksia.

Tähänastisissa seminaareissa on ollut pääasiallisesti vain maatalousekonomisteja. Tänä päivänä elintarvikkeiden jalostus ja markkinointi ja niihin liittyvä elintarvike-ekonomia ovat saumattomasti yhteydessä perinteiseen maatalouteen ja maatalousekonomiaan. Sen vuoksi on luonnollista, että täällä on tällä kertaa mukana ainakin isäntämaan delegaatiossa elintarvike-ekonomisteja. Olette tervetulleita joukkoomme.

Aikaisemmat seminaarit

Keskustelu seminaarien järjestämisestä yhdessä Suomen, Puolan ja Unkarin maatalousekonomistien kesken sai heti myönteisen vastaanoton. Asia lähti käytännössä liikkeelle kun Unkarin maatalousekonomian laitoksen pääjohtaja Marton Janos lähetti kutsun ensimmäiseen seminaariin Budapestiin vuonna 1977. pääjohtaja Marton oli innokas seminaarin osanottaja aina eläkkeelle siirtymiseensä saakka. Lähetämme hänelle lämpimät terveisemme.

Tähän mennessä on järjestetty seminaareja seuraavasti:

1. Seminaari Budapest, 7–10 kesäkuuta 1977. Aihe: The effect of the development and efficiency on the planning and forecasting of agricultural production.
2. Seminaari Puola Wroclaw, 24–28 toukokuuta 1978. Aihe: On milk production and processing.
3. Seminaari Suomi Joutsa, 11–15 kesäkuuta 1979. Aihe: The economy of beef production.
4. Seminaari Unkari Csopak, 1–5 syyskuuta 1980. Aihe: Characteristics and means of state income policy in agricultural production.
5. Seminaari Suomi Turku 13–17 kesäkuuta 1983. Aihe: The economy of crop production.
6. Seminaari Puola Mragowo, 5–8 marraskuuta 1985. Aihe: Social and economic problems of income policy in agriculture.
7. Seminaari Unkari Eger, 5–9 lokakuuta 1987. Aihe: International trade of farm and food products.

Nyt Saariselällä pidettävä seminaari, 2–5. toukokuuta 1989, on järjestyksessä jo kahdeksas. Sen aiheena on: Agriculture and subsidiary industries in difficult circumstances.

Seminaarien voidaan katsoa onnistuneen hyvin tähän mennessä. Sitä osoittaa jo niiden jatkuvuus. Mielenkiintoa osoittaa myös se, että kaikkien maiden maatalous-ekonomian laitosten johtajat ovat täällä paikalla. Samoin on ilolla pantava merkille, että jokaisen maan osanottajien joukossa on henkilöitä, jotka ovat osallistuneet useasti näihin tilaisuuksiin. Samalla näen tyydytyksellä täällä puolalaisessa delegaatiossa osanottajan, joka edustaa Central School of Planning and Statistics. Samalla pidän onnistuneena sitä, että täällä on mukana myös nuoria tutkijoita ja eräitä naispuolisia ekonomisteja.

Suomalaisista osanottajista eritoten haluan mainita professori Aatto Prihti'n Helsingin Yliopiston elintarvike-ekonomian osastolta. Hän on ollut innokkaasti järjestämässä tätä seminaaria ja hän on voinut avustaa meitä monissa käytännön kysymyksissä ja yhteyksissä. Samoin olemme iloisia, että joukossamme on maamme porotalouden edustaja ja asiantuntijoita maatilahallituksesta. Taloudellista tukea tämän seminaarin järjestämiseksi olemme saaneet maa- ja metsätalousministeriöltä, Suomen Akatemialta, Maatalouden taloudelliselta tutkimuslaitokselta, YIT-in-sinööritoimistolta ja Tapiola-yhtiöiltä. Näille kaikille esitän kiitokset seminaari-laisten puolesta.

Miksi olemme täällä Lapissa Saariselällä?

Seminaarin aiheeksi päätettiin ottaa: Maataloustuotanto ja sivuelinkeinot vaikeissa olosuhteissa. Keskusteluissa ilmeni, että kaikissa osanottajamaissa on monenlaisia vaikeuksia viljelijöiden toimeentulossa ja maaseudun kehittämisessä. Suomessakaan ei ole vaikeuksia löytää tällaisia ongelmia ja ongelma-alueita. Järjestäjämäana olemme halunneet näyttää miten viljelijät ja eräät muut pienyrittäjät elävät napapiirin pohjoispuolella. Yritämme esittää teille paikan päällä niitä olosuhteita, joissa täällä eletään. On selvää, että tämän alueen asukkaiden toimeentulo ei riipu yksin maataloudesta. Täällä harjoitetaan poronhoitoa, on käsi- ja pien-teollisuutta, maatilamatkailua jne. Voimakkaampi maatalous on keskittynyt jokien varsille ja eräille muille suotuisimmille alueille. On selvää, että tällaisilla alueilla tarvitaan valtiovallan tukea. Myös tästä saamme täällä selvityksen. On valitettavaa, ettemme ole täällä kesäaikaan. Tällöin te hämmästyisitte miten toimivaa maataloutta ja muuta yritystoimintaa voi olla täällä aivan Pohjois-Suomessa ja Lapissa.

Eräs syy miksi olemme täällä on se, että me olemme ylpeitä Lapista. Tämä maisema on aina vaikuttava myös meille suomalaisille ja me haluamme sen näyttää myös ulkomaalaisille ystävillemme. Me todella toivomme, että näinä päivinä näkisimme seminaarityön lomassa mahdollisimman paljon Lapin parhaita puolia.

Edustamani tutkimuslaitoksen puolesta lausun kaikki seminaarin osanottajat tervetulleiksi tähän kahdeksanteen Suomen, Puolan ja Unkarin maatalousekonomistien seminaariin. Erityisesti tervehdimme ulkomaisia kolleegojamme.

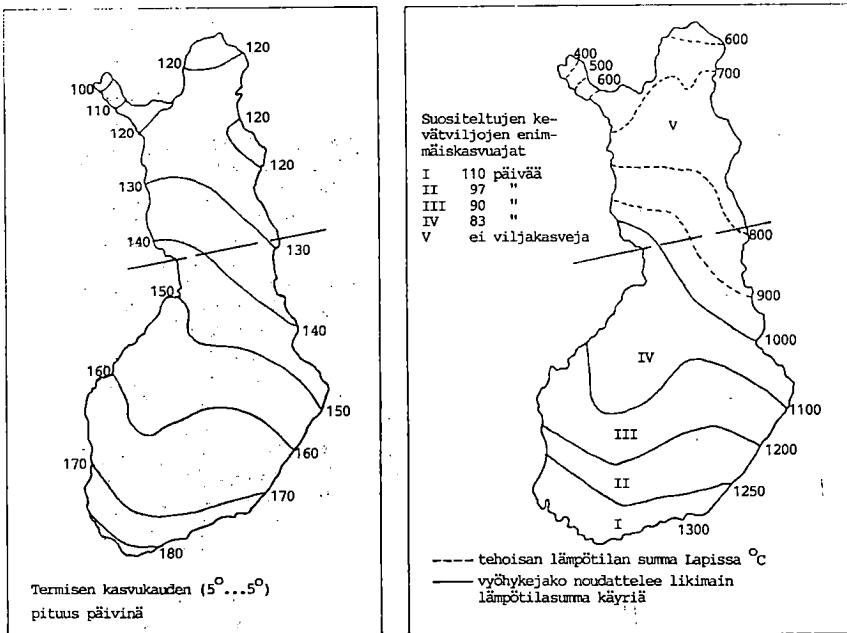
MAATALOUDEN JA MAASEUTUELINKEINOJEN MAHDOLLISUUDET LAPISSA

Kimmo Korpi

Maatalouden harjoittamisen edellytykset Lapissa ovat vuosisatojen kuluessa olleet suuresti riippuvaisia yhtäältä yhteiskunnallisista mahdollisuuksista sekä toisaalta luonnon tarjoamista muista toimeentuloedellytyksistä. Näin asutuksen ja elinkeinojen leviäminen Lappiin on varhaisempina aikoina liittynyt erämaiden riistan sekä jokien ja järvien kalansaaliiden hyödyntämiseen. Näiden luonnonvaraisten elinkeinojen ohella on sitten maanviljelys saanut vähitellen jalansijaa ja levinnyt yhteiskunnan tuella varsinkin 1940- ja 1960-luvuilla laajuudessaan huippuunsa. Tästä maatalouden harjoittajat ja toimivat maatilat ovat sittemmin voimakkaasti vähentyneet tuotannon tason vastaavasti yksikköä kohden noustessa. Elinkeinojen rakennemuutos, jota on jatkunut jo n. 20 vuoden ajan, on edelleen käynnissä. Tämä on merkinnyt mm. maatalousammattissa toimivan väestön laske- mista Lapissa n. 50 %:n tasosta alle 10 %:iin.

Maatalouden tuotantoedellytykset

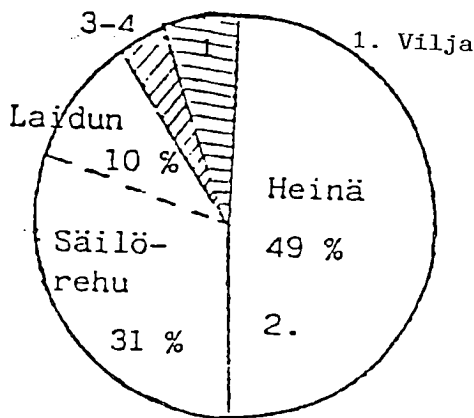
Lapin sijainnista johtuen ilmastolliset edellytykset ovat luonnollisesti huonommat kuin maan eteläosissa. Kasvukauden pituus on vain n. 120–140 vrk, kun se etelässä on jopa 180 vrk. Vastaavasti tehoisan lämpötilan summat jäävät pohjoisimmissa osissa puoleen maan parhaimmista arvoista.

Toinen tuotantoon vaikuttava ohjaava ja rajoittava tekijä on maaperä. Lähes puolet Lapin pelloista on turvemaita, joiden tehokas käyttö on huomattavasti ongelmallisempaa kuin kivennäismaiden. Erityisesti luontaisten tekijöiden vaikutuksesta johtuu, että Lapin maatalous perustuu pääosiltaan tehokkaaseen nurmiviljelyyn ja sadon käyttöön kotieläintuotteiden tuottamiseksi.

Kokonaispeltoala läänissä on 74 000 ha, josta kuitenkin viljelyksessä on vain 75 % eli 55 000 ha. Päätoimisilla viljelijöillä (2 875 kpl) on käytössä peltoa 33 891 ha, jolloin peltoala tilaa kohden on 11,78 ha. Näiden tilojen keskimääräinen metsäala on 109 ha/tila.

Pellon käyttö on jakaantunut seuraavasti:

Tuotantorakenne

Tuotantosuunnittain tilat jakaantuvat seuraavasti:

Maidontuotantotiloja	2 200 kpl
Lihantuotantotiloja	
nauta	130 "
sika	50 "
lammas	150 "
Kanatiloja	40 "
Kasvinvilj. ja erikois-	
tuotantotiloja	<u>150 "</u>

2 720 kpl

Tiloja, joilla tuotannonharjoittaminen on vähäistä tai joita ei viljellä

7 934 kpl

Maidontuotantotilojen karjakoko oli v. 1988 seuraava:

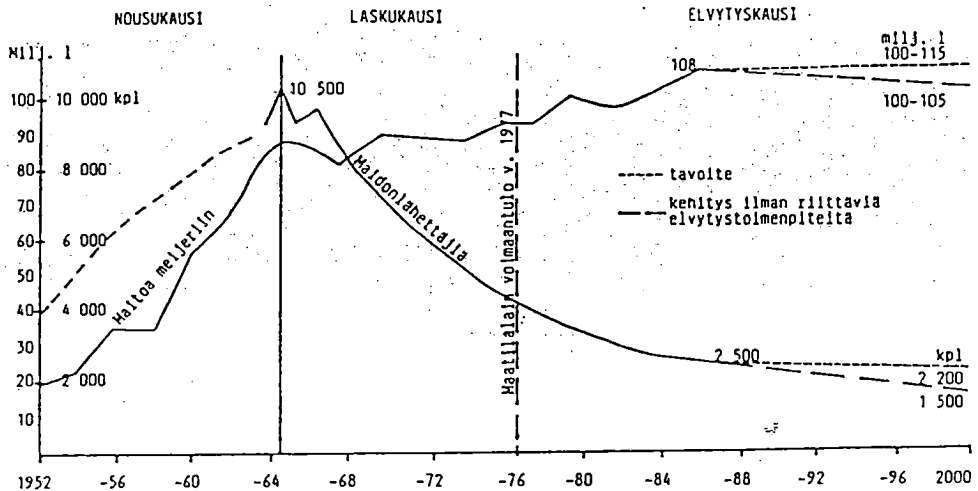
1 - 5 lehmä (ka. 3,5)	564 kpl	24,6 %
6 - 10 -"- (ka. 8,0)	877 kpl	38,2 %
11 - 15 -"- (ka. 12,8)	580 kpl	25,3 %
16 - 20 -"- (ka. 17,5)	239 kpl	10,4 %
Yli 20 -"- (ka. 24,7)	36 kpl	1,5 %
	<u>2 296 kpl</u>	

Meijeriin lähetettiin maitoa v. 1988 2 009 tilalta kaikkiaan 104 605 275 ltr eli keskimäärin tilaa kohden 52 068 ltr ja keskimäärin lehmää kohden 5 200 ltr.

Kehitysnäkymät

Lapin maatalous tulee lähimmän kymmenvuotiskauden aikana kokemaan edelleen voimakkaan yrittäjämäärän vähenemisen. Tämä johtuu ennenkaikkea siitä, että tiloilla ei ole tarvittavassa määrin jatkaja-ainesta. Tähän ovat vaikuttaneet yhtäältä erilaiset yhteiskunnalliset tekijät sekä toisaalta maassa toteutettavat tuotannon supistamistoimenpiteet, joilla on ollut kehitystä estävä vaikutus.

Tapahtunutta ja ennakoitavissa olevaa kehitystä kuvaa oheinen piirros.

Yrittäjämäärän pientyminen heijastuu myös ennen pitkää erityisesti maidon-
tuotannon vähentymiseen. Tämä taas aiheuttaa ongelmia tuotteita jalostavalle
teollisuudelle.

Maatalouden harjoittajien ikärakenne ei Lapissa ole huonompi kuin muuallakaan
maassa. Jatkajien puute on lievästi suurempi vanhemmissa ikäryhmissä.

Suurimmat ongelmat maatalousyrittäjien vähentyminen aiheuttaa kuitenkin
ympäröivään yhteiskuntaan ja asutukseen. Koulutuksen, yhteiskunnallisten
palveluiden, liikenneyhteyksien ja koko asutuksen säilyttäminen aluksi maan
syrtäalueilla vaarantuu. Lapissa ovat tällöin ensimmäisenä vaaravyöhykkeessä ne
lukuisat toisen maailmansodan jälkeen perustetut uudet asutusalueet, joissa
toimeentulo suunniteltiin ensisijassa maatalouden varaan. Maaseutuasutuksen
säilyttämiseksi ja sen elinkeinojen elvyttämiseksi onkin viime aikoina kiinnitetty
lisääntyvää huomiota. Kuitenkin voitaneen todeta, että riittävällä vakavuudella
ei vielä ole tarkasteltu kaikkia autioitumisesta tulevaisuudessa odotettavissa
olevia ongelmia.

Maatilatalouden kehittämistarpeet

Maataloustuotannon rajoittamis- ja ohjaustoimenpiteet tulisi Lapin osalta poistaa
sekä antaa tuotannolle vapaat mahdollisuudet kehittyä tänne soveltuvilla tuotan-
nonaloilla.

Siten

- tiloille asetetut maidon- ja lihantuotantoa koskevat rajoitukset tulisi poistaa
- tilakohtaisen peltoalan kehittämiseksi myös pellonvaraustoimenpiteitä tulisi edelleen sallia
- maatilataloutta tukevia rahoituslakeja olisi toteutettava maksimimääräisesti
- naudanlihantuotantoa tulisi laajentaa sekä sianlihantuotantoa lisätä n. 400 emakon porsastuotannon avulla
- Lapin pientiloille sopivan lammastalouden kannattavuutta tulisi tukitoimenpiteillä parantaa
- alueen maatilatalouden tukemista tulisi jatkaa nykyiseltä pohjalta kokonais-
vaikutusta parantaen

- tuotteiden markkinointia ja jalostusta tulee edelleen kehittää erikoistuotteiden pohjalle ja oman maakunnan tuotantoa suosivasti
- maatalousneuvonnan ja -koulutuksen osalta tulee ottaa huomioon alueen erityistarpeet erikoisesti perusneuvonnan ja pitkien etäisyyksien osalta

Maaseutuelinkeinot

Maatilataloudelliseen kokonaisuuteen kytketään useimmiten maaseutuelinkeinoja, joiden harjoittaminen maatilan yhteydessä on mahdollista. Lapissa niistä merkittävimmät ovat erilaiset erikoisviljely-yritykset, metsätalous, kalatalous, porotalous, turkistarhaus, maatilamatkailu- ja matkailupalvelut, luonnontuotteiden keräily, turvetuotanto, kotiteollisuus ja erilaiset työliikkeet.

Suurelta osin erikoisviljelyä harjoitetaan erimuotoisissa puutarhayrityksissä. Nämä ovat pääosin keskittyneet asutuskeskusten läheisyyteen. Näiden tuotteiden osalta alueen omavaraisuus on vain 10-15 %. Viljelyn laajentamiseen olisi mahdollisuuksia, ainakin nykyisen tuotannon nelinkertaistamiseen. Viime vuosina oman erikoisviljelyalueen on muodostanut perunan paikallisajikkeen (puikula) viljely ja sen kehittäminen ja markkinointi.

Tilojen metsätulot muodostavat n. 20 % kaikista viljelijän bruttotuloista. Erityisesti metsien merkitystä korostaa mahdollisuus hyödyntää tiloilla olevaa työvoimaa ja koneistusta. Samoin metsistä käyttöön saatavia pääomia on voitu käyttää tilojen rakennuskannan ja koneistuksen parantamiseen. Metsätaloudella on jatkuva merkitys lisätoimeentulolähteenä Lapin pienille tiloille.

Kalastuksen merkitys on luonnollisesti suurin siellä missä on käytettävissä kalavesiä. Niinpä toiminta keskiittyy Inarinjärven ympäristöön ja Itä-Lappiin. Jokien merkitys kalavesinä on vähentynyt. Kokonaisuudessaan kalastusyritysten tukemiseen on voimakkaasti panostettu ja merkittävää kehitystä saavutettu. Ammattimaisia kalastuksen harjoittajia on 100 henkeä ja kalastuksesta lisätoimeentulonsaajia on n. 250.

Porotaloudesta saa pääasiallisen toimeentulonsa n. 600 perhettä. Lisäksi n. 1000 perhettä saa toimeentulostaan huomattavan osan. Varsinaisiin poronhoitotöihin alueella osallistuu n. 3000 henkeä. Varsinkin alueen eteläisimmissä osissa porotaloutta harjoitetaan maatalouden ohella. Sen sijaan pohjoisimmissa osissa porotalous on saamelaisväestön pääasiallinen ammatti. Poronlihaa tuotetaan alueella n. 3 milj. kg vuodessa, mikä vastaa suunnilleen alueen naudanlihantuotantoa. Porotalouden laajentumista estää luonnonlaitumien riittämättömyys, mutta jo

nykyisellään porotalouden merkitys maaseutuasuituksen säilyttämiseksi ja toimeentulon antajana on merkittävän suuri.

Turkistalouden harjoittajia alueella on parhaimmillaan ollut n. 180 kpl. Viime aikojen alan kannattavuuden heikkeneminen on kuitenkin vähentänyt toiminnassa olevia yrityksiä merkittävästi. Todennäköisesti yrittäjien määrä tulee vakiintumaan alueella n. 100 yrittäjän tasolle ja on näin omalta osaltaan lisäämässä maaseutuelinkeinomahdollisuuksia.

Luonnontuotteiden keräily käsittää lähinnä marjojen ja sienien keräilyn ja markkinoinnin. Merkittävin niistä on suomuuraimen eli hillan keräily ja myynti. Marjojen myynnistä saatava tulo, n. 30–40 milj. mk, muodostaa merkittävän tulolähteen maaseutuasuitukselle varsinkin hyvinä marjavuosina. Tuotteiden jalostamisessa alueella olisi vielä uusia elinkeinomahdollisuuksia.

Maatilamatkailu on muun matkailun tavoin Lapissa vielä kehittyvä elinkeino, jonka hyödyntämisessä ollaan vasta alussa. Maatilamatkailuyrityksiä on nykyisin lähes 100 ja ne keskittyvät usein matkailu- ja asutuskeskusten läheisyyteen. Kehitystä rajoittaa toistaiseksi alan markkinointi ja yrittäjien ammattitaidon puute. Merkittävän lisäansion monille tiloille tuo myös erilaisten matkailu- ja ohjelmalveluiden myynti matkailijoille. Usein näistä kehittyi yrittäjille myös pääasiallinen elinkeino. Kehitymisnäkyvät alalla ovat hyvät.

Monimuotoisten maaseutuelinkeinojen määrää lisäävät erilaiset kotiteollisuus- ja käsityöyritykset. Viime vuosina erilaiset työliikkeet ja pienyritykset ovat maaseudulla voimakkaasti lisääntyneet. Samoin turvetuotantoon ja kotimaisen energian tuottamiseen suuntautuneita yrityksiä on syntynyt alueen eri puolille.

Maaseutuelinkeinojen lisääntymismahdollisuudet ovat kuitenkin sen verran rajoitetut, etteivät uudet työpaikat ole korvanneet maataloudesta poistuvia yrityksiä. Uusia työpaikkoja maaseutuyrityksissä on syntynyt n. 100 kpl vuodessa. Toimintaa edelleen kehittämällä voidaan kuitenkin turvata maaseutuasuituksen säilyttäminen, ihmisten työllistäminen sekä luonnonvarojen hyödyntäminen.

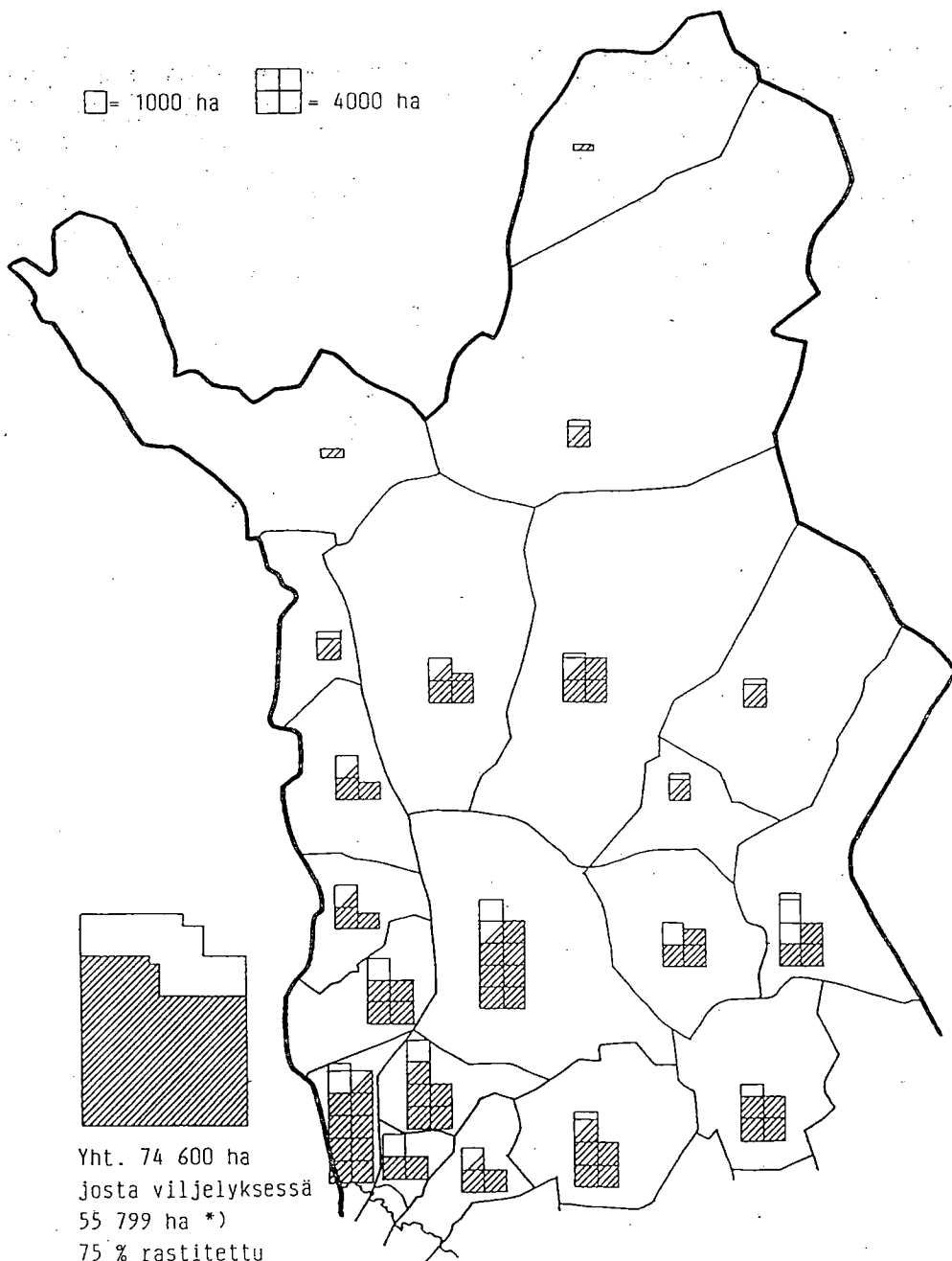
	Lappi	Lapin osuus %	Koko maa
Pinta-ala km ²	98 937	29	338 147
Maa-ala km ²	93 057	31	304 625
Asukasluku	200 924	4	n.5 000 000
Asukkaita/km ²	2		16
Terminen kasvukausi pv	100-140		100-180
Tehoisan lämpötilan summa °C	400-1 000		400-1 300
Maatiloja -84	11 254	5,5	203 933
Peltoa ha	74 100	3,1	2 392 000
josta viljelyksessä	53 500	2,3	2 260 000
Kasvinviljelytuotanto			
nurmikasvit		5,5	783 000
- heinä ha	26 400		
- säilörehu ha	16 400		
vilja			
- leipävilja ha	—		193 000
- rehuvilja ha	3 300	0,3	1 017 000
peruna ha	1 200	3,0	40 000
Kotieläintuotanto			
maidon lähettäjiä	2 460	4,1	60 000
lehmiä	23 600	3,9	607 000
maidontuotanto l (meijeri)	112 000 000	4,0	2 803 000 000
lihantuotanto			
- nauta kg	3 800 000	3,0	125 000 000
- sika kg	1 100 000	0,6	174 000 000
- lammas kg	96 000	7,5	1 300 000
- poro kg	3 000 000		3 300 000

LAPIN MAATALOUDEN RAKENNETEKIJÖITÄ

Viljelijöiden ikä	-35-40	35-40	40-45	45-50	50-55	55-60	60-65	65-70	70-
Tilojen omistus	Päätoimiset		Osa-aikaiset		Eläkeläiset		Perikunnat		
Tilojen tuotanto	Maidon- tuotanto		Pienim. maatal.		Ei maatalouden harjoittajia				
Pellonkäyttö	Heinä		Säilö- rehu		Laidun	Muu	Viljele- mättä		
Kotieläintuotanto markkaa	Maito					Naudan- liha		Muu	
Karjakoko lehmia/tila	1-5		6-10			11-15		16- 20	
Maitokiintiö litraa	30 000		30 000- 62 400			62 400- 104 000			
Peltoala ha/tila	1-2	2-3	3-5		5-10		10- 15	15-	
	0%	25%		50%		75%		100%	

PELTOALAN JAKAANTUMINEN 1985

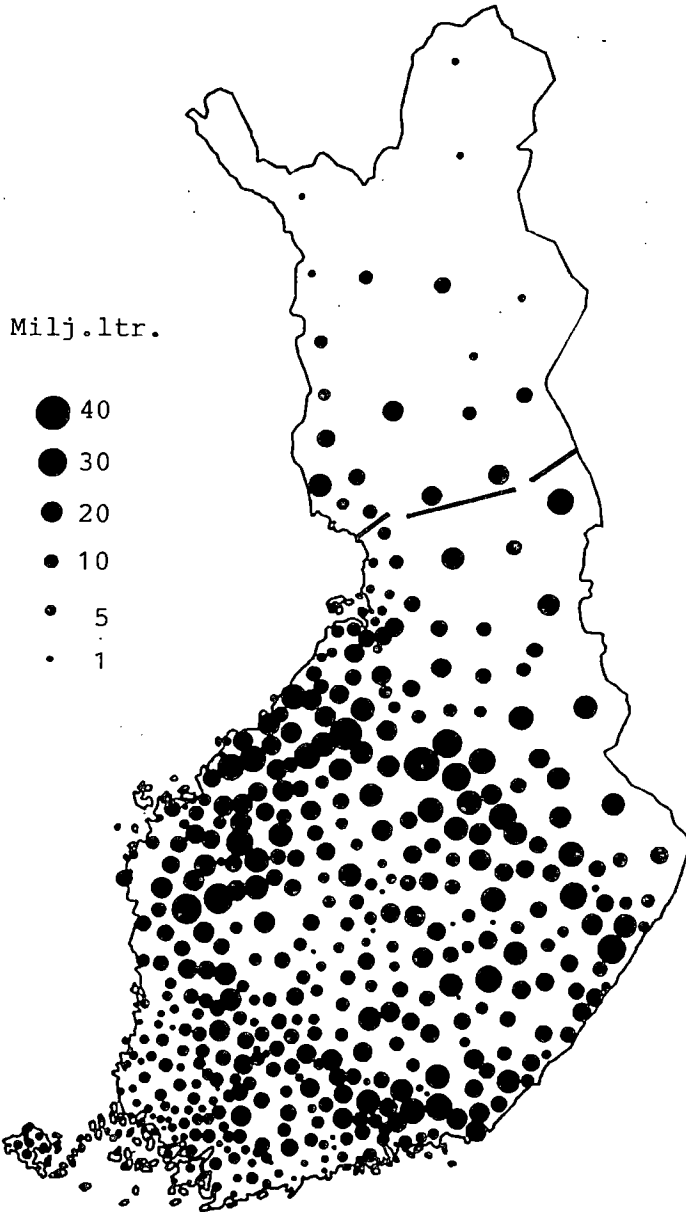
□ = 1000 ha □ = 4000 ha

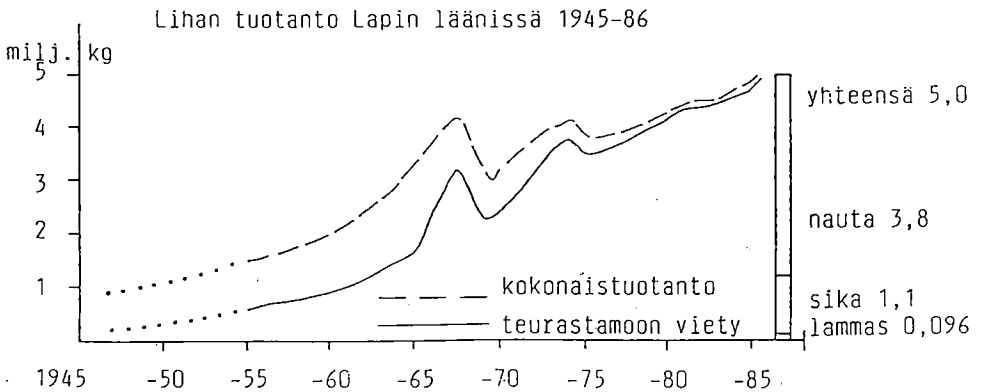
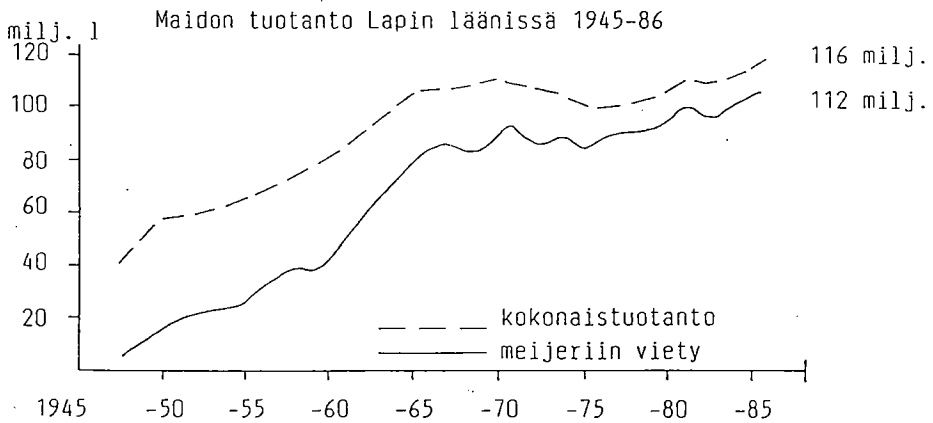
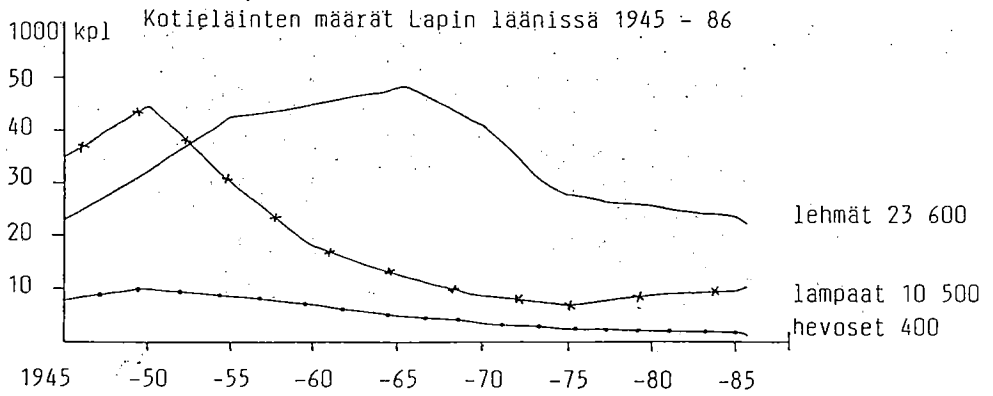
*) peltoalat poikkeavia

MAIDONTUOTANTO KUNNITTAIN

Vuosi 1987

Lähde: maidon kaksihintarekisteri

VALTION ROOLI JA MAATALOUSPOLITIikka Pohjois-Suomen MAATALOUDESSA

Jouko Sirén

1 Yleistä

Suomi on maailman pohjoisin maatalousmaa. Verrattuna lähimpiin Skandinavian maihin, Ruotsiin ja Norjaan, tehokkaan maataloustuotannon edellytykset ovat Suomessa selvästi heikommät. Ruotsin peltoalasta 87 % sijaitsee Suomea etelämpänä. Vastaava luku on Norjassa 46 %. Tämän vuoksi myös keskisadot jäävät pienemmiksi. Vehnäsato on Suomessa keskimäärin 3200 kg/ha, Ruotsissa yli 5500 kg, Norjassa noin 4000 kg, mutta Tanskassa jo yli 6000 kg/ha. Rehuviljan satoerot ovat luonnollisesti pienempiä. Tehokkaan peltoviljelyn edellytykset ovat kuitenkin olemassa vain eteläisessä Suomessa. Keski-Suomessa voidaan menestyksellä tuottaa rehuviljaa, lähinnä ohraa, mutta Pohjois-Suomessa vain nurmiviljely tulee käytännössä kysymykseen.

Suomalaisten tilojen keskikoko on myös verraten pieni. Peltoa on keskimäärin 14 ha; Ruotsissa ala on kaksinkertainen. Peltoala tilaa kohti pienenee pohjoista kohti. Toisen maailmansodan jälkeinen asutuspolitiikka näkyy vielä voimakkaana Suomen pienenä tilakokona. Maamme tiloilla työskentelee koko työvoimasta vielä lähes 10 % (yht. maa- ja metsä). Ruotsissa vastaava osuus on alle 4 % ja Norjassa noin 6,5 %. Luonnonoloista johtuen Suomen maatalous on edelleen hyvin karjatalousvaltainen. Varsinkin Sisä- ja Pohjois-Suomessa maidontuotanto tulee aina säilymään tärkeimpänä tuotantosuuntana.

Maataloudelle asettaa omat vaatimuksensa myös se, että maa on pohjois-eteläsuunnassa hyvin pitkä. Napapiirin pohjoispuolella tuotantovaihtoehdot ovat varsin vähäiset. Ongelma ei koske yksin maataloutta, sillä taloudellisen toiminnan edellytykset yleensäkin ovat Pohjois-Suomessa heikommät. Asutus- ja kulutuskeskukset sijaitsevat Etelä-Suomessa, jonne on keskittynyt myös teollisuutta ja ulkomaan yhteydet. Aluepolitiikka onkin viime vuosikymmenien aikana ollut varsin merkittäväällä sijalla koko suomalaisessa talouspolitiikassa. Tavoitteena on ollut ja on edelleen säilyttää myös Pohjois-Suomi asuttuna, ja se taas edellyttää, että riittävä taloudellinen aktiviteetti noilla alueilla voidaan säilyttää.

Maatilatalous on ollut suomalaisen aluepolitiikan suuri voimavara. Vuonna 1970 maa- ja metsätaloudessa työskenteli vielä 24 % koko työllisestä työvoimasta. Vaikka sen osuus on nopeasti vähentynyt, on maaseudun elinkeinorakenne samalla kuitenkin monipuolistunut. Maatilatalous on silti edelleen tärkein maaseutuelinkeino Sisä- ja Pohjois-Suomessa. Varsinkin Pohjois-Suomen laajat maaseutualueet voivat pysyä asuttuina vain niille soveltuvien elinkeinojen avulla. Vaikeat

luonnonolot ovat Lapille paitsi vaikeus myös suuri käyttövoima. Perinteisen karjatalouden ohella porotalous ja kalastus sekä muu luonnon hyödyntämiseen liittyvä toiminta esim. matkailu ovat sille tärkeitä.

Suomalaisen maatalouspolitiikan eräänä keskeisenä tavoitteena on riittävän tulotason takaaminen viljelijöille. 1950-luvulta lähtien tähän on pyritty maataloustulolakien avulla. Tärkeimmille tuotteille vahvistetaan tavoitehinnat, jotka keskimäärin riittävät toteuttamaan tavoitteena olevan tulotason. Hintatason vakaana pysyminen turvataan viemällä ylijäämät maasta valtion tuella. Viime vuosina tuottajat ovat osallistuneet vientikustannusten maksamiseen kasvavassa määrin.

Tavoitehinnat toteuttavat tulotason kuitenkin vain melko suurilla ja hyvinhoidetuilla tiloilla. Viljelijöiden väliset tuloerot muodostuisivat sen vuoksi varsin suuriksi ellei eri kokoisten ja eri osissa maata olevien tilojen tuloeroja tasattaisi erityisellä tukijärjestelmällä.

Seuraavassa tarkastellaan lyhyesti maatalouden tukijärjestelmiä ja niiden merkitystä erityisesti Pohjois-Suomen kannalta. Lisäksi tarkastellaan eräitä muita valtion toimenpiteitä, joilla pyritään ylläpitämään ja edistämään lähinnä Pohjois-Suomen maataloutta ja muita pienelinkeinoja.

2 Tulotukijärjestelmä

Maatalouden tulojärjestelmän perustana on laskelma koko maan maatalouden tuotoista ja kustannuksista. Vuosittain valtion ja tuottajien välisissä neuvotteluissa sovitaan, kuinka paljon tuloja korotetaan, jotta niiden erotus pysyisi sovitulla tasolla. Tämä erotus tarkoittaa sitä osaa maatalouden kokonaistulosta, joka jää viljelijän työpalkaksi ja koroksi omalle pääomalle.

Tulokorotus toteutetaan korottamalla sekä tuotteiden tavoitehintoja että lisäämällä ns. hintapoliittista tukea. Hintapoliittisen tuen muodot ovat pinta-alalisä ja aluetuki.

2.1 Pinta-alalisä

Pinta-alalisä pyrkii tasaamaan eri kokoisten tilojen välisiä tuloeroja. Sitä maksetaan pienille ja pienehköille tiloille, joiden viljelijöiden tulot alittavat tietyt enimmäismäärät. Tuen suuruuteen vaikuttavat lähinnä seuraavat seikat:

- peltoala saa olla enintään 30 ha, tuki on suurin 7–19 ha:n tiloilla
- lypsylehmien osalta tuki nousee 7 lehmään saakka
- tuki maksetaan täysimääräisenä, jos tulot ovat enintään noin 70 000 mk. Tulojen yläraja on noin 100 000 mk.
- alle 35-vuotiaalle viljelijälle tuki maksetaan 40 %:lla korotettuna
- yli 65 vuotiaalle tukea ei makseta
- tukea korotetaan etelästä pohjoiseen mentäessä 10–50 %. Pohjois-Suomessa korotus on suurin.

2.2 Aluetuki

Aluetuki maksetaan korotettuna maidon ja lihan hintana kutakin tuotettua litraa tai kiloa kohti. Perusteena on se, että luonnonoloista johtuvien tuotantokustannusten erojen tulee näkyä tuottajan saamassa hinnassa. Aluetuki on porrastettu siten, että maa on jaettu 8 alueeseen, joista kullekin on määrätty maidon ja lihan tuotantoavustuksen suuruus. Kun maidon tavoitehintaa tuottajalle on koko maassa noin 2,45 mk/l, maksetaan maan pohjoisimmassa oassa tuotantoavustusta lisäksi 0,69 mk/l (v. 1989). Vastaavasti naudanlihan tavoitehintaa on koko maassa noin 26 mk/kg ja tuotantoavustuksen suuruus Pohjois-Lapissa 9,60 mk/kg. Pohjois-Suomen karjatalouden edellytyksistä huolehditaan myös siten, että erityistä suoraa avustusta maksetaan myös kotieläinten lukumäärän perusteella. Avustusta maksetaan alueittain porrastettuna 140–1 595 mk eläinyksikköä (lehmää) kohti.

3 Muu hintapoliittinen tuki

Tuotteiden hinnoissa maksetaan viljelijöille myös eräitä muita tukia, joilla ei kuitenkaan ole suurta aluepoliittista merkitystä. Kuluttajahintojen pitämiseksi kohtuullisina valtion varoista maksetaan maidon lisähintaa, joka on koko maassa 0,23 mk/l 37 000 litraan saakka ja siitä eteenpäin 0,12 mk/l 150 000 litraan saakka (v. 1988). Lisähinta suosii siten pieniä ja keskisuuria karjoja.

Lihan tuotannon edistämiseksi maksetaan naudan ja lampaanlihan tuottajille tuotantopalkkiota koko maassa.

Oheinen asetelma osoittaa, miten suuren osan eri tuet muodostavat maatalouden kokonaistulosta. Luvut koskevat koko maata. Kun tukien osuus on koko maassa noin 35–40 % nettotulosta, on niiden osuus Pohjois-Suomessa noin 75 %. Tuloroista tehtyjen tutkimusten perusteella on voitu todeta, että tukijärjestelmä on varsin tehokkaasti tasannut maan eri osien välillä samankokoisilla ja samaa tuotantosuuntaa harjoittavilla tiloilla muutoin esiintyvät tuloerot.

Maatalouden tuotto, kustannukset ja maataloustulo sekä tuen osuus maataloustulolain mukaan.

	Taso v. 1988 milj. mk	Taso v. 1989 milj. mk
Tuotto		
Tavoitehintatuotteet	16 267	16 000
Muut tuotteet	3 635	3 468
Tuet	2 076	2 382
Yhteensä	<u>21 978</u>	<u>22 450</u>
Kustannukset, yhteensä	16 043	17 301
Maataloustulo	<u>5 935</u>	<u>5 149</u>
Tuet %		
kokonaistuotosta	9.5	10.6
maataloustulosta	37.0	46.2

Liitteissä 1 ja 2 esitetään tarkempia tietoja eri tukien määrästä ja jakautumisesta viime vuosina.

4 Maatilojen investointien rahoitus

Valtio osallistuu maatilojen hankinnan ja niillä tehtävien investointien rahoitukseen lähinnä halpakorkoisen ja pitkällä maksuajalla olevan lainoituksen avulla. Lainoituksen perustana on vuodelta 1977 peräisin oleva maatilalaki. Lain tavoitteena on maatilojen rakenteen parantaminen ja perheviljelmien toimeentuloedellytysten turvaaminen. Maatilojen omistajanvaihdoksiin ja investointeihin käytetään vuosittain noin 6 500 - 7 000 milj. mk. Valtion tukeman lainoituksen osuus on maatilojen vuotuisista investoinneista (ilman koneita) noin 1/3.

Suurin osa halpakorkoisesta lainoituksesta hoidetaan pankkien omista varoista. Valtio maksaa korkotukea näille lainoille. Erityisestä maatilatalouden kehittämistahastosta myönnetään valtion lainoja lähinnä maan keski- ja pohjoisosissa sekä pienille tiloille. Näiden lainojen etuna korkotukilainoihin verrattuna on yleensä hieman pitempi takaisinmaksuaika. Vuosittain halpakorkoisia lainoja myönnetään yhteensä noin 1 500 milj. mk.

Valtion tukemien maatilalainojen korko on noin puolet normaalista markkinakorosta eli 3-7 %. Takaisinmaksuajat ovat 5-20 vuotta. Halpakorkoisimmat ja pisimmällä maksuajalla olevat lainat myönnetään Pohjois-Suomeen.

Navettarakennukset ovat Pohjois-Suomessa tärkeä investointikohde. Lainaa voidaan niihin myöntää 60 % rakennuskustannuksista. Lisäksi myönnetään tällä alueella suoraa rakentamisavustusta niin, että rakennustyölle voi saada lähes täyden valtion tukeman rahoituksen. Navettainvestoinnit on edullisen rahoituksen avulla voitu pitää Pohjois-Suomessa kohtuullisen hyvällä tasolla. Maatilojen luku on myös Lapissa kuitenkin vähenemässä jatkuvasti. Perinteisen maidon-tuotannon avulla Lapin laajoja alueita ei yksin voida pitää asuttuina tulevina vuosina.

5 Maaseudun pienimuotoiset elinkeinot

Yhteiskunnalliset muutokset ja taloudellisen aktiviteetin kasvu ovat luoneet edellytyksiä entistä monipuolisemmalle yritystoiminnalle maaseudulla. Vapaa-ajan ja ihmisten taloudellisen riippumattomuuden lisääntyminen vaikuttavat samaan suuntaan.

Valtio on jo useiden vuosien aikana myöntänyt rahoitustukea erilaisille pienyrityksille, jotka sijoittuvat maaseudulle. Vuodesta 1987 lähtien on myönnetty avustuksia ja halpakorkoisia lainoja myös maatiloilla harjoitettaville sivuelinkeinoille. Tyypillisiä maatilojen sivuelinkeinoja ovat mm. maatilamatkailu, erilaiset työliikkeet kuten konekorjaamot, puutavaran sahaus ja kaivinkoneet jne. sekä kotimaisen energian tuottaminen. Pohjois-Suomessa varsinkin matkailu on edelleen kasvava elinkeino.

Porotalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen (marjastus, metsästys, kalastus) investointeja tuetaan lainoin ja avustuksin. Näitä varten on olemassa erityinen lainsäädäntö.

6 Muut toimenpiteet

Maataloustuotteiden tuotannon ja kulutuksen tasapainon saavuttamiseksi varsinkin kotieläintuotantoa rajoitetaan koko maassa. Maidon ja kananmunien tuotannossa on voimassa tilakohtainen kiintiöjärjestelmä. Kotieläinyksiköiden perustamiseksi tai laajentamiseksi tarvitaan viranomaisten lupa. Näitä lupia on viime vuosina myönnetty vain vähän. Maan pohjois- ja itäosissa tuotannon rajoitustoimia on toteutettu lievemпинä. Tilarakenteen kehittämisen kannalta tämä on välttämätöntä, sillä alttius luopua maataloudesta on näillä alueilla keskimääräistä suurempi.

7 Tulevaisuuden näkymiä

Pohjois-Suomen säilyttäminen elinvoimaisena on mahdollista vain, jos riittävän suuri väestöpohja säilyy alueella. Tämä taas edellyttää, että alueen elinkeinoja vahvistetaan ja monipuolistetaan. Lapin perinteiset elinkeinot tulevat jatkuvasti säilyttämään merkittävän aseman. Niiden suhteellinen merkitys saattaa kuitenkin vähentyä, sillä esimerkiksi matkailun kasvumahdollisuudet ovat hyvät. Pohjois-Suomen osin koskematon ja puhdas luonto antaa vahvat edellytykset monipuoliselle taloudelliselle toiminnalle. Valtion tehtävänä on tulevaisuudessakin huolehtia osaltaan siitä, että puitteet suotuisalle kehitykselle säilyvät.

**MAATALOUDEN HINTAPOLIITTINEN JA MUU TUKI V. 1988, MILJ. MK
(tärkeimmät erät)**

1 PINTA-ALALISÄ		630,3
2 ALUETUKI, JOSTA		578,3
- maidon tuotantoavustus	228,9	
- lihan "	144,8	
- kotieläinten luvun perusteella maksettava avustus	145,3	
- teollisuusperunan tuotantopalkkio	8,6	
- rukiin tuotantopalkkio	3,5	
- rehuviljan tuotantopalkkio	39,6	
- lihan kuljetustuki	0,5	
3 MUU HINTAPOLIITTINEN TUKI, JOSTA		799,2
- maidon lisähinta	456,8	
- naudanlihan tuotantopalkkio	206,5	
- kananmunien lisähinta	135,9	
4 MUU TUKI		272,7
Maidon kuljetusavustus	36,0	
Lammastalouden tukeminen	1,0	
Kananmunien hinnanalennuskorvaus	21,7	
Rahtiavustukset	8,6	
Sokerituotannon tuki	201,1	
Ruokaperunan hintatason vakaannuttaminen	4,3	

PINTA-ALALISÄN JAKAUTUMA ALUEITTAIN V. 1988, MILJ. MK

Etelä-Suomi	98
Keski-Suomi	243,1
Pohjois-Suomi	288,9
josta	
etelävyöhyke	216,2
keskivyöhyke	61,0
pohjoisvyöhyke	11,7
	<hr/>
Yhteensä	630,0

PINTA-ALALISÄÄ SAAVIEN TILOJEN LUKUMÄÄRÄ JA PINTA-ALALISÄN KESKIMÄÄRÄINEN SUURUUS VV. 1986-1988

	1986	1987	1988
Tiloja (1000 kpl)	104,2	85,0	74,1
Mk/tila	5590	6511	8504

SUOMEN POROTALOUS

Veikko Huttu-Hiltunen

Porotalous Suomessa on jo vuosisatoja vanha. 1600-luvulta saakka on peräisin kirjallisia tietoja siitä, kun alettiin ottaa selvää poroluvuista verotusta varten. Poronhoito lienee tuolloin ollut järjestäytymätöntä, josta kirjalliset määräykset ja säädökset puuttuivat.

Vuoden 1750 tienoilla poronhoito lienee saavuttanut suunnilleen sen alueen, mikä sillä nykyisinkin on, nimittäin Kiiminkijoen linjan pohjoispuolella olevat alueet. Poromiehet ovat säädöksiä laadinnassa aina käyneet valtiovallan edellä ja pitäneet aloitteen käsissään. Sitä osoittaa mm. se, että Pudasjärven pitäjänmiehet säädösten puuttuessa tekivät v. 1769 keskinäisen poronhoitosopimuksen, jossa pykälittäin määrätään poromiesten oikeudet ja velvollisuudet. Varmemmaksi vakuudeksi kunkin säädöksen rikkomisesta määrätään asianomainen "vetämään sakkoa niin ja niin monta hopeataalaria".

V. 1898 annettiin Senaatin päätös poronhoidosta valtion omistamilla metsämailla ja määrättiin poronomistajat perustamaan paliskuntia. Näitä säädöksiä tarkistettiin vielä v. 1916 ja siinä myös määriteltiin poronhoitoalue nykyiselleen ja määrättiin porolukuun perustuva laidunmaksu valtiolle. V. 1932 säädettiin ensimmäinen poronhoitolaki ja asetus. Näitä on myöhemmin korjattu siten, että v. 1948 annettiin uusittu poronhoitolaki ja asetus. Niitä on viimeksi tarkistettu vuonna 1968.

Poronhoitoalue

Vuonna 1948 säädetty poronhoitolaki määrittelee poronhoitoalueen, joka on pohjoisin osa Suomea Kiiminkijoen pohjoispuolella. Laki ja asetus määrittelevät myös poronomistajan oikeudet ja velvollisuudet.

Poronomistajat, paliskunnat ja paliskuntain yhdistys

Poronhoitoalueella asuva Suomen kansalainen ja paliskunta saavat olla poronomistajia maanomistukseen katsomatta. Poronhoidon käytännön töitä ja hallintoa varten poronhoitoalue on jaettu paliskuntiin, joita on 56. Paliskunta on sen paikkakunnan porojen luonnollinen, rajoiltaan määrätty laidunalue. Se on myös hallinnollinen yksikkö, jonka johdossa on hallitus ja poroisäntä.

Poronomistajat ovat oman paliskuntansa alueella sen osakkaina. Paliskunnat muodostavat lain määräyksestä Paliskuntain Yhdistyksen, joka johtaa ja ohjaa Suomen porotaloutta sekä hoitaa porotalouden suhteet valtioon.

Poronhoitotyöt

Kokoaminen, lukeminen, merkitseminen, erottaminen, teurastaminen ja paimentaminen ovat ne poronhoitotyöt, joita poromiehet maastossa suorittavat. Kokoaminen erotusaitoihin tapahtuu tunturialueella lumen aikana moottorikelkkaa käyttäen, kesällä ja syksyllä myös moottoripyörää käyttäen. Metsäalueella porojen kokoaminen suoritetaan pääasiassa sulan maan aikana jalkaisin ja lumen aikana suksilla liikkuen. Erotusaidassa porot luetaan ja erotellaan.

Lukeminen tapahtuu siten, että poron kylkikarvoihin piirretään puukolla lukumerkit ja kirjanpitäjä merkitsee lukukirjaan poronomistajan nimen kohdalle poron. Lukumiehet toimivat valan velvoituksella.

Erottaminen tarkoittaa sitä, että teurasporot otetaan erilleen eloporoista. Samoin erotetaan vieropaliskunnan porot ja viedään omalle alueelleen.

Erotusaitojen yhteydessä on kenttäteurastamot, joissa teurastaminen suoritetaan. Myös teurastamoautoissa teurastetaan. Teurastusta valvovat teurastamon esimies ja eläinlääkäri, joka myös suorittaa lihantarkastuksen.

Vasojen merkitseminen on pääasiassa kesäaikainen poronhoitotyö. Juhannuskesällä porot ajetaan merkitsemisaitauksiin ja siellä eri menetelmin otetaan vasat kiinni ja pannaan emänsä merkille. Ne vasat, joita ei kesällä saada merkkiin, merkitään syksyn ja syystalven erotustilaisuuksissa.

Paimentamisella tarkoitetaan kahdenlaista työtä. Tunturialueella se tarkoittaa sitä, että poroja pidetään koossa, so. tokassa melkein ympärivuoden. Täten niitä voidaan ohjata sopiville laitumille ja estää menemästä luvottomille alueille vieropaliskuntiin ja valtakunnan rajojen yli. Metsäalueella paimentaminen tarkoittaa pääasiassa porojen vartiointia, niin etteivät ne pääse pois oman paliskunnan alueelta eivätkä tekemään vahinkoa viljelyksillä.

Poromerkit ja merkitseminen

Jokaisen poron korvaan on leikattava Paliskuntain Yhdistyksen hyväksymä poromerkki. Näistä poromerkeistä Paliskuntain Yhdistyksessä pidetään rekisteriä, jonka mukaan jokaiselle porolle löydetään omistaja. Poronhoitolaissa ja -asetuksessa on tarkat määräykset merkitsemisen suorittamisesta.

Poroaidat

Poroaidoista suurimman osan muodostavat valtakunnan rajoilla olevat esteaidat. Niitä on kaikkiaan n. 1600 km. Niiden rakentamisesta ja kunnossapidosta vastaa valtio, käytännössä Paliskuntain Yhdistys.

Erotusaidat ovat kunkin paliskunnan omaisuutta ja ne on rakennettu poronhoitotöitä varten.

Viljelysten suoja-aidat ovat paliskuntien rakentamia ja niillä pyritään nimensä mukaisesti suojaamaan viljelyksiä porojen aiheuttamilta vahingoilta.

Vielä on käytössä tarha-aitoja, joissa poroja hoidetaan ja ruokitaan talvella ja keväällä. Viime aikoina tarhaaminen on lisääntynyt.

Tekniset apuvälineet

Moottorikelkka on poronhoitoalueen pohjoisella osalla tärkeä apuväline poronhoitotöissä. Porotalouden käytössä on noin 800 moottorikelkkaa. Moottorikelkka on poromiehille hyvä ja sopiva työväline, kun sitä vain käytetään harkiten. Suunnittelemattomasti käytettynä se saattaa koitua omistajalleen suureksi vahingoksi, sillä se kuluttaa käytössä paljon ja kuluu nopeasti.

Kenttäradio on varsinkin sulanaikaisissa poronhoitotöissä mainio apuväline. Se säästää työtä ja helpottaa yhteydenpitoa metsissä liikuttaessa.

Lentokonetta käytetään porojen etsinnässä varsinkin kesän aikana ja tällä tavalla pyritään tehostamaan porojen löytymistä maastosta.

Suopunki ja vimpa ovat poromiehen työvälineitä poroaidoissa poron kiinni ottamiseksi. Niiden käyttötapa vaihtelee hiukan eri puolilla poronhoitoaluetta.

Porotalous tänään

Poronhoitovuonna 1986–87 luettiin erotuksissa poroja 362 567, joista teurastettiin 133 130. Näiden lihatuotto oli n. 3,3 milj. kg ja rahallinen arvo n. 101,0 milj. mk. Poromäärät 15.6.1987

– eloon jääneet lukuporot v. 1986–87	183 655
– eloon jääneet vasat	45 782
– metsään jääneet n. 15 %	35 000
– uudet vasat (n. 60 % elämään jään.vaat.)	101 000
Arvioitu bruttoporokarja	366 000 poroa

Porotalouden tuotto

Poronlihaa tuotetaan maassamme n. 1,6 milj. kg vuosittain. Tärkeimmät tuotteet porotaloudessa ovat kylmäsavustettu poronpaisti, käristysliha ja kuivaliha sekä makkarat. Sivutuotteita ovat taljat, sarvet ja elimet. Tämän tuotannon saavuttamiseksi porotalouden tuotannossa tehdään vuosittain n. 300 000 työpäivää. Tuhannet perheet poronhoitoalueella saavat joko pääsiallisen taikka osatoimeentulon porotaloudesta. Kun tämä kaikki tapahtuu kehitysalueella, missä erilaiset vaihtoehdot toimeentulon hankkimiseksi ovat vähäiset, korostuu sen merkitys vielä entisestäänkin.

Ajankohtaista porotaloudessa

Poromiestilojen ja paimentopaikkojen perustaminen sekä niiden rakentaminen on 1970-80 luvulla suuri uudistus. Porotilain perusteella rakennetaan lähivuosina poronhoitoalueelle n. 600-700 poromiestilaa. Niistä yli puolet tulee Tunturi-Lappiin, missä uusien asuntojen tarve onkin suurin. Se on iso parannus asuntooloissa. Kun tämä laki oikeuttaa porotilallisen huomattavaan valtion tukeen rakennuskustannusten osalta, on sillä merkitystä myös poromiesperheiden vakava-raisuuden kannalta. Kun muualla Suomessa on vuosikymmenien aikana uhrattu paljon yhteiskunnan varoja asuntotuotantoon, on nyt tyydytyksellä todettava, että poromiehet on tämän lain turvin saatettu muiden kansalaispiirien kanssa tasaveroisiksi.

Tutkimustoiminnan kehittäminen ja porotalouden tutkimusaseman saaminen Lappiin on porotalouden kannalta tärkeää. Tiedämme, kuinka maataloudessa ja kotieläintaloudessa on tutkimusten ja koetoiminnan tuloksena saatu tuotantoa kohoamaan. Tämä vaihe on porotaloudessa vielä edessä päin.

Tähän saakka porotaloudessa tehdyt tutkimukset ovat olleet hajanaisia ja pieniä erillisiä osasia. Niitä on suoritettu eri yliopistoissa, korkeakouluissa ja laitoksissa. Kuitenkin niiltä on puuttunut yhtenäinen kokonaisuohjelma ja johto. Porotalouden tulee saada oma tutkimuslaitos poronhoitoalueelle. Vasta sitten voidaan saada tutkimuksiin ja koetoimintaan tehoa ja käytännön poronhoidolle hyötyä. Tutkimuskenttää kyllä riittää edelleen kaikille sitä haluaville laitoksille.

Tehdyistä suurimmista tutkimuksista ja kokeista mainittakoon Lapin koeasemalla Apukassa suoritettut viljelysvauriokokeet, joita ovat johtaneet tri Aimo Isotalo, maisteri Reijo Heikkilä ja tri Arvi Valmari.

Pitkäaikaisin tutkimus tähän saakka on jalostustutkimus, joka on toistakymmentä vuotta jo jatkunut Inarin Kaamasessa. Tätä koetta johtaa prof. Mikko Varo.

Parhaillaan on menossa laiduntutkimus, jota hoidetaan valtakunnan metsien inventoinnin yhteydessä.

Paliskuntain Yhdistyksen johdolla on tehty lisäruokintakokeilu, jossa yli poronhoitoalueen sen neljääntoista merkkipiiriin perustettiin nurmiviljelyksiä (á 3-5 ha). Niistä tehtiin vihantarehua aumoihin. Porot ovat saaneet syksyllä ja syystalvesta kaivaa odelmaa maasta ja kevättälvella rehu on ajettu aumoista maastoon poroille. Tästä on saatu hyviä kokemuksia. Näyttääkin siltä, että tulevaisuudessa porotuotannon turvaamiseksi ja varmistamiseksi heinä- ja vihantarehuruokinta kevättälvisin on taloudellinen ratkaisu.

Kaamasen koetarhassa on niinikään tehty loistorjuntakokeita. Tri Eero Tanhuanpään johdolla poroja on lääkitty Warbex-nimisellä fosforivalmisteella. Kokeen tuloksena kurmut ja saulakat on koeporoista saatu häviämään. Syksyllä -77 lääkittiin laajassa kokeessa Poikajärven paliskunnan 4000 poroa loisia vastaan. Myönteisistä koetuloksista rohkaistuneina useimmat paliskunnat lääkitsevät poronsa loisia vastaan. Ilmeisesti lähivuosina loiskysymys on hoidettu.

Monia muita tutkimuksia on myös tehty, joten porotutkimus on kehittymässä edelleen.

Uusi poronhoitolaki ja -asetus ovat maatalousministeriössä työryhmän viimeisteltävinä. Aikataulu on sen mukainen, että 1980-luvulla uusi laki saataisiin voimaan.

Vahinkojen torjuminen ja korvaaminen

Petojen tappamat porot

Vuonna 1980 löytyi petojen jäljiltä 1056 poronraatoa. 1970-luvulla nämä petojen tekemät vahingot porotaloudelle nousivat 600:sta 1500:aan vuosittain. 1980-luvulle tultaessa vahinkojen määrässä on tapahtunut hienoista laskua, niin että v. 1981 alitettiin tuhannen poron määrä.

Petojen tappamien porojen korvaamisesta on säädetty erillinen laki, jonka mukaan valtio on velvollinen korvaamaan todetut vahingot. Näiden vahinkojen maksamiseen on vuosittain käytetty rahaa n. 2 milj. mk.

Vaikka vahingot pyritään korvaamaan rahalla, on jokaisen poron menetys poromiehelle tietysti tappio. Raha ei korvaa poroa, joka on poromiehen tuotantokoneisto. Lisäksi pedot aiheuttavat paljon turhaa työtä, joka häiritsee tuntuvasti poronhoitotöitä varsinkin itärajan paliskunnissa. Tiedämme myös sen, että kaikki petojen tappamat porot eivät löydy koskaan.

Liikennevahingot

Liikennevahingoissa kuolee vuosittain noin 2700 poroa. Maanteillä auton alle jääneistä poroista liikennevakuutus maksaa osakorvauksen. Rautateillä junan alle kuolleet porot korvaa Rautatiehallitus lain mukaan. Liikennevahingotkin on suuri menetys porotaloudelle, mutta se ei ole niin paha kuin petovahingot. Ensinnäkin lähes kaikki liikennevahingot todetaan yli poronhoitoalueen luodun järjestelmän avulla ja niistä saadaan osakorvaus. Lisäksi vahingot jakaantuvat petovahinkoja tasaisemmin yli poronhoitoalueen eivätkä ne aiheuta häiriöitä poronhoitotöissä. Kuitenkin on vielä paljon tekemättä vahinkojen ehkäisemiseksi. Liikenneturva ja Paliskuntain Yhdistys sekä Oulun yliopisto ovat tehneet tutkimuksia liikennevahingoista, jotta päästäisiin niitä torjumaan.

Ohjailematon massaturismi aiheuttaa porotaloudelle haittaa ja vahinkoa. Sen vuoksi matkailua kehitettäessä ja suunniteltaessa porotalouden näkökohdat on otettava huomioon. Matkailijoiden opastusta tulisi myös lisätä.

Vesien säännöstely ja tekojärvien rakentaminen ovat niinkään vahingoksi porotaloudelle.

Koulutus

Porotalouden ammattikoulutus tapahtuu maatalousoppilaitoksissa sillä tavalla, että 2-vuotisessa ammattikoulussa maatilatalouden ja porotalouden linjan oppilailta ensimmäinen vuosi on yhteistä saman opetussuunnitelman mukaan. Toisena vuotena erikoistutaan, niin että poromiehet ja -naiset käyvät porotalouslinjan. Tällainen porotalouslinja on toiminnassa Kittilän maatalousoppilaitoksessa. Mikäli oppilaita ilmaantuu enemmän, on mahdollisuus tuollaisen linjan perustamiseen myös muissa maatalousoppilaitoksissa poronhoitoalueella.

Lisäksi Paliskuntain Yhdistys järjestää yhdessä ammattikasvatustahallituksen kanssa vuosittain erilaisia poromieskurseja. Näillä kursseilla on joka vuosi koulutettu useita kymmeniä poromiehiä ja -naisia.

Porotalouden merkitys

Poro jalostaa auringonvalosta peräisin olevan energian ravinnoksi siellä, missä muut eläimet eivät siihen pysty. Porotalous tekee mahdolliseksi ihmisen toimeentulon arktisillakin seuduilla. Se antaa työtä ja toimeentuloa Pohjois-Suomessa tuhansille ihmisille. Se on saamelaisen kulttuurin vahvin tukipylväs. Se turvaa myös Suomen äärialueiden asutuksen säilymisen. Se pitää Lapin lämpimillä.

VILJELJIÖIDEN TOIMEENTULONÄKYMISTÄ POHJANMAALLA¹⁾

Matias Torvela

Yleistä

Yksityisten viljelijöiden hallinnassa on tänä päivänä koko maassa noin 120 000 aktiiviviljelyksessä olevaa tilaa, joista Vaasan Läänin alueella sijaitsee noin 20 % eli 23 500 tilaa. Yksityisten hallinnassa olevien tilojen keskikoko koko maassa on 15.1 ha ja Vaasan läänissä lähes sama eli 14.8 ha. Tilakoko Etelä-Pohjanmaalla on ollut perinteisesti suurempi kuin monilla muilla alueilla. Eräissä kunnissa täällä keskipeltoala on edellisiä selvästi suurempi. Metsää pohjalaisilla tiloilla on suunnilleen saman verran kuin Etelä-Suomessa, mutta noin 10 ha vähemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Tuotantosuuntajakautumasta Pohjanmaalla voidaan todeta, että maitotiloja täällä on suhteellisesti noin kymmenen %-yksikköä enemmän kuin Etelä-Suomessa. Sitävastoin Itä- ja Pohjois-Suomessa maitotiloja on suhteellisesti eniten. Sika- ja kanatilat ovat täällä yleisempiä kuin maan eteläosissa. Mm. peltoa maitotiloilla on pari hehtaaria enemmän kuin keskimäärin koko maassa ja karjakoko on noin kaksi lehmää suurempi kuin keskimäärin koko maassa. Voitaneen sanoa, että pohjalainen maatalous on verraten pitkälle erikoistunutta.

Alueellisesti Etelä-Pohjanmaa ei ole suinkaan yhtenäinen. Alueeseen kuuluu maataloudellisesti suhtellisen edullisia alueita ja äärialueilla maatalouden luontaiset edellytykset ovat suorastaan heikot. Mikäli puhumme koko Vaasan läänin alueesta erot ovat tätäkin suuremmat. Myös Keski-Pohjanmaata monilta osin on vaikea verrata Etelä-Pohjanmaahan. Aluepolitiikan hoidossa, mukaan lukien maatalouden tukipolitiikka, tulisi alueittaiset, jopa kunnittaiset erot pystyä ottamaan huomioon nykyistä tarkemmin. Tässä on laiminlyöntejä havaittavissa. Meillä aluepolitiikkaa harjoitetaan liiaksi hallinnollisten aluejakojen perusteella lähinnä läänijakoa soveltaen. Myös tässä esityksessä viljelijöiden toimeentuloa on verotustietojen perusteella voitu selvittää ainoastaan läänijaolla.

Viljelijöiden tulot maataloudesta

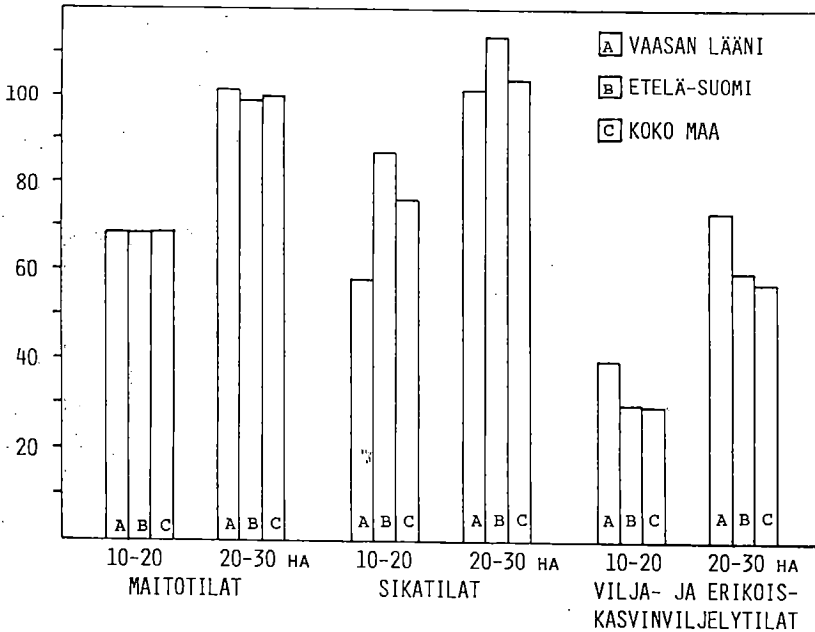
Tässä yhteydessä ei ole mahdollista yksityiskohtaisesti käsitellä viljelijöiden tuloja ja tulonmuodostusta. Yleispiirteinä voitaneen todeta, että normaalivivuosina

¹⁾ Pidetty alustus Maataloustuottajain Etelä-Pohjanmaan Liiton kevätkokouksessa Seinäjoella 15.4.1989.

Vaasan läänin alueella viljelijöiden maataloudesta saamat tulot ovat varsin tyydyttävät ja useana vuonna tulot maataloudesta ovat täällä olleet samalla tasolla kuin koko maassa keskimäärin. Aivan pienillä tiloilla (alle 10 ha) tulot ovat tosin olleet noin 10 % alemmat kuin koko maassa keskimäärin, mutta 10–20 ha:n tiloilla maataloustulo on ollut koko 1980-luvun koko maan keskimäärän tuntumassa tai sitä parempi. Yli 20 ha:n tiloilla maatalouden tulot ovat olleet maan keskimäärän tasolla tai sitä paremmat. Esim. vuonna 1986 maataloustulo keskimäärin täällä 10–20 ha:n tiloilla oli 58 200 mk tilaa kohti, vastaavasti 20–30 ha:n tiloilla 93 700 mk. Työhön osallistuvaa henkilöä kohti laskien tulot ovat vähän yli puolet edellä mainituista. Mainittu maataloustulo on käsitteenä sama, jota käytetään myös maataloustulolaskelmissa ja tuloneuvotteluissa. Maatalouden aluetuen osuus maataloustulosta on täällä noin 15–25 % tilakoosta, tilan sijainnista ja tuotantosunnasta riippuen.

Tuotantosunnittaisista tuloksista voidaan todeta, että maitotiloilla maataloustulo Pohjanmaalla on ollut samalla tasolla kuin Etelä-Suomessa ja koko maassa keskimäärin. Sikatilojen tulos täällä on ollut vähän alempi kuin koko maassa ja Etelä-Suomessa. Vilja- ja erikoiskasvinviljelytiloilla tulokset ovat olleet Pohjanmaalla samalla tasolla kuin Etelä-Suomessa tai vähän paremmat. Luvut koskevat vuotta 1986.

MAATALOUSTULO
1000 MK/TILA

Kuvio 1. Maataloustulo tilaa kohti eri tuotantosunnissa Vaasan läänissä, Etelä-Suomessa ja keskim. koko maassa vuonna 1986.

Satoriskit Etelä-Pohjanmaalla

Kato ei ole outo ilmiö Pohjanmaalla. Kato koetteli vuonna 1987 pahasti etenkin Pohjanmaata ja Pohjois-Suomea eikä viime vuottakaan voitane pitää täysin normaalina näillä alueilla. Katovuoden taloudellisista vaikutuksista voidaan tehdä päätelmiä mm. maatalouden kannattavuustutkimuksen kirjanpitoiloiden tulosten perusteella; vastaavat verotustiedot valmistuvat vasta ensi syksynä. Satotaso keskimäärin kirjanpitoiloilla on ollut vuonna 1987 runsaan neljänneksen alempi kuin melko normaaliksi katsottavana edellisvuonna. Etelä-Pohjanmaalla satotaso jäi kirjanpitoiloilla keskimäärin 30–50 % normaalia alhaisemmaksi. Määrällisten tappioiden lisäksi sadon laatu aiheutti tappioita, joita on vaikea arvioida.

Kirjanpitoiloiden tulosten mukaan vuonna 1987 maataloustulo oli koko maassa noin 23 % edellisvuotta alempi. Taloudellinen tulos Pohjanmaan maitoiloilla katovuonna oli 25–30 % alempi kuin normaaleina vuosina. Mm. sikatiloilla ja kasvinviljelytiloilla taloudelliset menetykset olivat tätäkin suuremmat. Huomat- takoon, että edellä mainituissa luvuissa on huomioitu saadut tilakohtaiset katoko- rvaukset. Kaikkiaan kadon vaikutukset ajoittuvat useammalle vuodelle niin menetysten kuin korvaustenkin osalta.

Edellä mainitsin, että Etelä-Pohjanmaalla normaalivuosina on päästy hyviinkin tuloksiin. Viittaus katovuosiin antaa kuitenkin kuvan niistä riskeistä, joita liittyy maataloustuotantoon tällä alueella. Korvauksista huolimatta viljelijä joutuu usein kantamaan suurimman tappion.

Maatalous ja viljelijän muut tulot

Pohjanmaan olosuhteissa normaaleina vuosina viljelijäpuolisot saavat noin 55 % nettotuloistaan maataloudesta. Koko maassa vastaava luku on noin puolet. Metsä- talouden tulot täällä ovat alhaisemmat kuin monilla muilla alueilla, mutta niitä korvaavat palkka- ja yritystoiminnan tulot. Eläketulot täällä ovat alhaisemmat kuin muualla maassa; syynä tähän on osaksi mm. viljelijöiden alhaisempi keski- ikä. Viljelijöiden tuloissa muilla kuin maataloudesta saaduilla tuloilla on täten tärkeä osuus. Viljelijän ja puolison kokonaisnettotulot Pohjanmaalla ovat olleet 1980-luvulla samalla tasolla kuin koko maassa keskimäärin. Etelä-Suomen alueen viljelijöiden kokonaisnettotulot ovat olleet noin 5–10 % korkeammat kuin tšekäläis- ten viljelijöiden.

Viime aikoina monessa yhteydessä on viljelijöitä luokiteltu mm. päätoimisiksi ja osa-aikaisiksi. Tämä luokittelu on mahdollista myös verotustietojen tulo-osuuksien

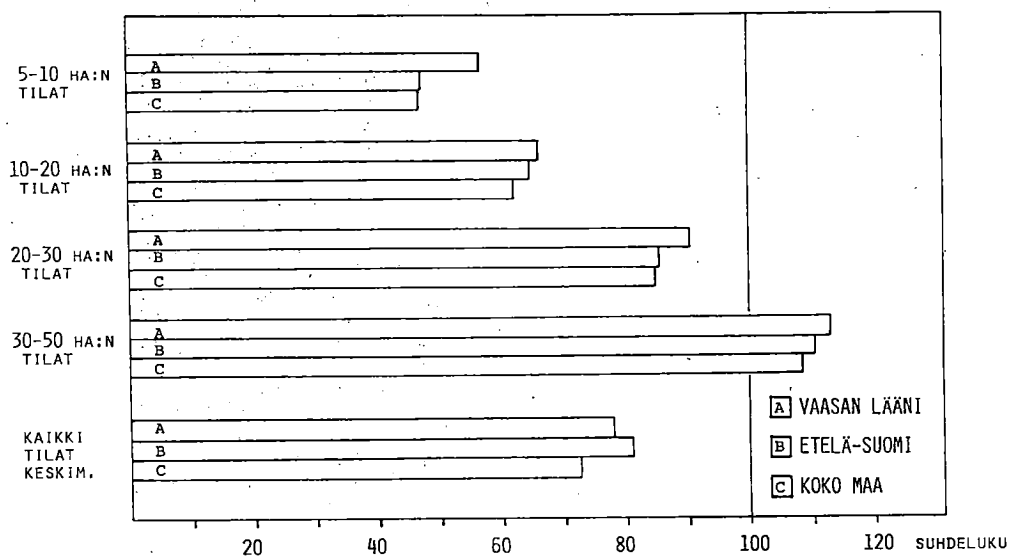
perusteella¹⁾. Tämän mukaan Pohjanmaalla osa-aikataloja on noin puolet kaikista tiloista. Vajaa 15 % on sivuansiotiloja ja noin 35 % maatilataloudesta pääasiallisen toimeentulonsa saavien tiloja. Osa-aikatilat ovat olleet Pohjanmaalla aina hieman yleisempiä kuin muualla maassa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana niiden osuus kaikista tiloista on lisääntynyt noin 15 %-yksiköllä. Sivuansiotilojen osuus on myös hieman lisääntynyt. Päätoimitilojen osuus on vastaavana aikana alentunut noin 17 %-yksiköllä. Tänä aikana em. tilaryhmien kehitys Pohjanmaalla vastaa suunnilleen kehitystä koko maassa.

Osa-aikatilat täällä, samoin kuin muuallakin maassa, ovat pientiloja eli peltoa on 10.6 ha ja metsää 23 ha. Sivuansiotiloilla on peltoa 17.0 ha ja metsää 35 ha; päätoimitiloilla on peltoa 20.2 ha ja metsää 33 ha. Tilakokoerot eri ryhmissä ovat selvät. Vuonna 1986 viljelijäpuolisoiden kokonaistulot²⁾ Vaasan läänissä päätoimitiloilla ovat olleet 61 400 mk henkeä kohti, sivuansiotiloilla 61 900 mk ja osa-aikataloilla 51 000 mk. Tulot eri tilaryhmissä koko maassa ovat samaa suuruusluokkaa. Kyseisenä vuonna päätoimisten viljelijöiden maataloustulo täällä oli 54 100 mk henkeä kohti (Kuviot 2 ja 3).

Viime aikoina on esitetty mielipiteitä tulisiko mm. osa-aikataloja kohdella maatalouspolitiikassa. mm. maataloustuen maksamisessa, eri tavoin kuin päätoimitiloja. Tällöin tulee muistaa, että osa-aikatilat ovat pientiloja ts. yli 90 % osa-aikataloista on alle 20 ha:n tiloja. Useassa yhteydessä on vuosien mittaan todettu, että pientilojen haltijat yksistään toimeentulon vuoksi tarvitsevat tuloja tilan ulkopuolelta. - Täytyy perusteellisesti harkita onko aihetta maataloustukea vähentää pieniltä ja keskikokoisilta osa-aikataloilta. Vuorineuvos-osa-aikaviljelijöitä lienee vain pieni joukko koko maassa, eikä niiden kohtelu saisi vaikuttaa koko osa-aikaviljelijöiden ryhmän toimeentuloon. Maaseudun kehittämisen kannalta olisi toivottavaa, että osa-aikaisten tilojen viljelijät pysyisivät tiloillaan. Usein maataloustuotanto osa-aikataloilla on laajaperäistä, joten tuotantopoliittisestikin tämä olisi toivottavaa. Pienyrittäjänä toimiessaan osa-aikainen viljelijä voi tarjota työtä ja toimeentulolähteen myös toiselle osa-aikaiselle viljelijälle. Maatalouden edelleen koneellistuessa ja erikoistuessa osa-aikatalojen luku tulee jatkuvasti lisääntymään. Osa-aikaisuus ei tietenkään sovi kaikkiin tuotantosuuntiin.

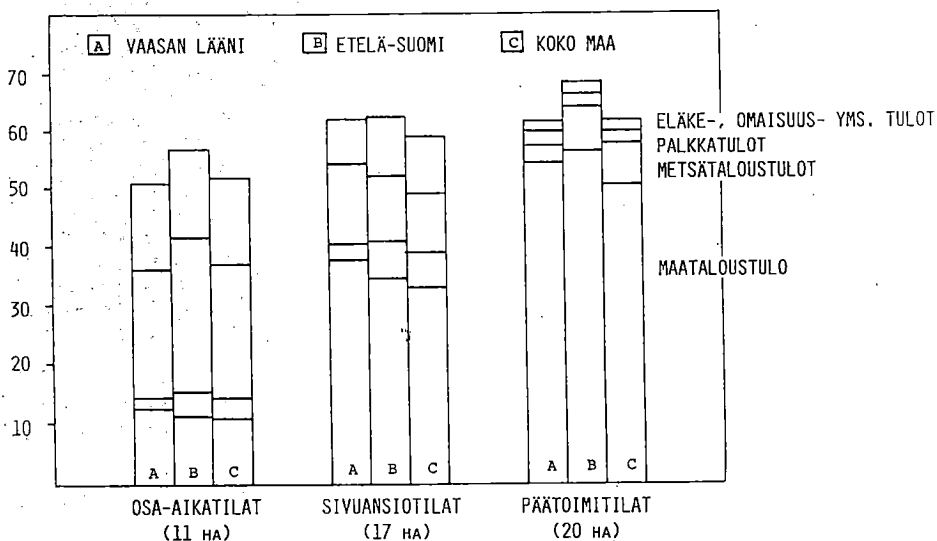
1) Päätoimiset viljelijät; maa- ja metsätaloudesta saadut nettotulot yli 75 % kaikista tuloista
 Sivuansioviljelijät; maa- ja metsätaloudesta saadut nettotulot 50-75 % kaikista tuloista
 Osa-aikaviljelijät; maa- ja metsätaloudesta saadut nettotulot alle 50 % kaikista tuloista.

2) Veroja ei vähennetty; niiden osuus päätoimitiloilla 27 %, sivuansiotiloilla 25 % ja osa-aikataloilla 21 % kokonaistuloista.

Kuvio 2. Maataloustulo viljelijää ja puolisoa kohti (mk/henk.) päätoimitiloilla Vaasan läänissä, Etelä-Suomessa ja keskim. koko maassa vuonna 1986 suhdelukuina. (teoll. työntek. palkkatulo = 100)

KOKONAISTULOT
1000 MK/HENK.

Kuvio 3. Viljelijäpuolisoiden kokonaistulot (mk/henk.) osa-aika-, sivuansio- ja päätoimitiloilla Vaasan läänissä, Etelä-Suomessa ja keskim. koko maassa vuonna 1986.

Väestökehitys ja sitä koskevat ennusteet

Sisäasiainministeriö julkisti jokin aika sitten kohuakin herättäneen viimeisimmän väestö- ja työpaikkaennusteen, jossa ennakoitiin uutta muuttoaaltoa Uudellemaalle. Tehtyjen lääneittäisten suunnitteiden tarkoituksena on olla eri hallinnonalojen alueellisen suunnittelun perustana. Väestökehitystä ja työvoiman liikkuvuutta on siinä arvioitu nk. trendilaskelman avulla, jossa kansantalouden kasvun, väestökehityksen, ja työllisyyden sekä panostuksen aluepolitiikan on oletettu pysyvän nykyisellään. Toisaalta on pyritty laatimaan suunnite, jossa aluepoliittisessa lainsäädännössä asetettujen tavoitteiden on oletettu toteutuvan entistä tehokkaammin.

Vuoteen 2000 ulottuvassa suunnitteessa koko maan väestön kasvun on ennakoitu olevan noin 77 000 henkeä. Nk. trendikehityksen mukaan eli asioiden jatkuessa ennallaan Uudellemaalle on ennakoitu 130 000 hengen väestölisäystä ja muualle maahan 53 000 hengen vähennystä. Noin kolmannes tästä eli 17 000 henkeä kohdistuisi Vaasan läänin alueelle. Tehokkaalla aluepolitiikalla Vaasan läänin on ennakoitu säilyttävän nykyisen väestömäärän (440 000) ja työssä käyvien hieman lisääntyvän. Ennusteisiin liittyy aina epävarmuutta, mutta niillä saattaa olla välillinen vaikutus kehitykseen. Ne saattavat vaikuttaa toteutettavaan politiikkaan ja toisaalta ne saattavat muokata yrittäjien ja yleensä ihmisten mielipiteitä, ts. eletään ennusteiden eikä reaali-teettien mukaan. Väestön ja työvoiman alueittaisella kehitymisellä on luonnollisesti suora yhteys maaseudun ja maatalouden kehittymiseen eri alueilla. Toivottavasti aluepolitiikan hoidossa, maatalous mukaan lukien, tarkistetaan tarvittaessa toteutettavaa aluepolitiikkaa ja toimenpiteitä siten, ettei toivottu kehitys häiriintyisi.

Viime päivinä on esitetty laajapohjaisen maaseudun kehittämisohjelman käynnistämistä. Tätä puoltavat monet seikat. Maassamme on alueita, jotka maatalouden supistumisen ja väestökehityksen seurauksena saattavat autioitua liikaa. Tällaisia suppeampia alueita on myös Etelä-Pohjanmaan alueella. Alueittaisia tutkimuksia ja suunnitelmia tosin tehdään eri tahoilla, mutta yhtenäistä maaseudun kehittämisohjelmaa maaseudulla kaivataan.

Yhteenveto

Viimeaikaiseen maatalouskeskusteluun on liittynyt kansainvälinen yhdyntyminen. On vielä täysin avoin miten ja missä muodossa se tulee vaikuttamaan elintarvikkeiden hintoihin, tuontiin ja elintarviketeollisuuteen ja maatalouden perustuotantoon. Maataloutemme ei voi kilpailla kaisainvälisillä vientimarkkinoilla, tuotannon supistamista on jatkettava ja käynnissä oleva rakennemuutos jatkuu. Meidän on pakko pyrkiä kehittämään maataloustuotantoa kaikin puolin siten, että tuotan-

tokustannukset alentuisivat. Maatalouden aluepolitiikan merkitys jatkossa tulee myös korostumaan. Maatalouden hinta- ja aluetukea tulisi pohtia uudelleen. Suoranainen hintatuki pyrkii nostamaan hinta- ja kustannustasoa. Sen vuoksi tulisi tutkia mahdollisuuksia antaa suurempi osa tuesta suoranaisena tulotukena ja tarpeen mukaan alueittaisena tukeana. Suoranainen tulotuki olisi helpommin kuin hintatuki ohjattavissa tasapuolisesti eri tuotteita tuottaville viljelijöille. Alueittaista tukea tulisi tutkia edelleen tukirajojen osalta; saattaa olla, että myös yhtenäisistä tukialueista olisi tarvittaessa ainakin osittain luovuttava. Yksi mahdollisuus olisi maksaa tukea yksilöllisesti tiloittain.

Viime aikoina on esitetty, että maatalouden tukea tulisi vähentää osa-aikataloilta. Käytännössä osa-aikatilat ovat voittopuolisesti perhevilmelmiin rinnastettavia pientiloja. On tarkasti harkittava, onko tarpeen heikentää niiden viljelijöiden toimeentuloa, jotka ovat hankkineet tulonlisää varsinaisen maatalouden ulkopuolelta.

Tällä hetkellä on käynnissä useita alueittaisia selvityksiä ja laaditaan alueittaisia ohjelmia eri viranomaisten toimesta. Näyttää kuitenkin siltä, että yhtenäinen maaseudun kehittämisselitys puuttuu. Pienimuotoinen yritystoiminta on päivän sana tänä päivänä. Tämän turvin on saatu muutama tuhat työpaikkaa aikaan. Kuitenkin se on pieni määrä verrattuna siihen, mitä varsinaisen maatalouden puolella tapahtuu. Tämä puhuu sen puolesta, että maaseudun kehittäminen jatkossakin riippuu paljolti siitä, miten maatalous kehittyy. Siihen voidaan paljolti vaikuttaa erilaisilla maatalouspoliittisilla toimenpiteillä.

MAATALOUDEN TALOUDELLISEN TUTKIMUSLAITOKSEN TIEDONANTOJA

- No 137 Maatalouden hintaindeksit ja kokonaislaskelmat, maataloustuotteiden kokonaismarginaalit sekä ravintotaseet 1980-1986. Helsinki 1988. 75 s.
SILTANEN, L. Maatalouden hintaindeksit. s. 7-18.
SILTANEN, L. Maatalouden kokonaislaskelmat. s. 19-28.
LEPPÄLÄ, J. Maataloustuotteiden kokonaismarginaalit. s. 29-38.
LEPPÄLÄ, J. Ravintotaseet. s. 39-75.
- No 138 KETTUNEN, L. Ennusteita vuodelle 2000. Helsinki 1988. 43 s. + 3 liitetaul.
- No 138a KETTUNEN, L. Forecasts for 2000. Helsinki 1988. 41 s.
- No 139 AJANKOHTAISTA MAATALOUSEKONOMIAA. Maatalouden rationaalisuudesta ja viljelijöiden verorasituksesta. Helsinki 1988. 39 s.
TORVELA, M. & PUURUNEN, M. Maatalouden rationaalisuus ja tulojen seuranta. s. 5-20.
PIETOLA, K. & JÄRVELÄ, H. Viljelijöiden verorasituksen kehitys kirjanpitotiloilla vuosina 1980-86. s. 21-39.
- No 140 HOKKANEN, M. Maatalousyrittäjän lomituspalvelut. Helsinki 1988. 62 s.
- No 141 KOLA, J. Maatalouden kokonaislaskelman mukainen tuotekohtainen kustannusjakauma: Kiinteä- ja muuttuvakertominen panosmalli. Helsinki 1988. 58 s.
- No 142 AJANKOHTAISTA MAATALOUSEKONOMIAA. Kirjanpitotilojen tuloksia, tilivuosi 1987. Helsinki 1989. 46 s.
- No 143 AJANKOHTAISTA MAATALOUSEKONOMIAA. Kirjanpitotilojen tuotantosuunnittaisia tuloksia, tilivuosi 1987. Helsinki 1989. 45 s.
- No 144 ALA-MANTILA, O. Maataloustuotteiden ja maatalouden tuotantopanosten hintamuutosten vaikutus maataloustuloon vuosina 1983-1987. Helsinki 1989. 72 s.
- No 145 TORVELA, M. & ALA-MANTILA O. Maatalouden kannattavuus ja rahaliike maitotiloilla Etelä-Suomessa vuonna 1986. Helsinki 1989. 43 s.
- No 146 PUURUNEN, M. & TORVELA, M. Katovuoden 1987 tulokset kirjanpitotiloilla. Helsinki 1989. 36 s. 6 liit.

Helsinki 1989. Valtion Painatuskeskus

ISBN 951-9202-72-2
ISSN 0355-0877